

ВІДЛУННЯ ВІЙНИ В ОНІМНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2 (52)

УДК 811.161.2'373.2

DOI: 10.24144/2663-6840/2024.2(52).127-139

Осташ Л. Відлуння війни в онімному просторі України; кількість бібліографічних джерел – 27; мова українська.

Анотація. В онімному просторі України спостерігаємо появу чималої кількості нових онімів. Мета дослідження – виявити нові назви за період 2022–2023 рр., з'ясувати мотивацію їх появи та функціонування, простежити зв'язок нових онімів із явищами пропріалізації апелятивів та явищами трансонімізації (перехід оніма з одного розряду в інший), визначити основні риси та тенденції розвитку онімного простору України. Джерельний матеріал дослідження почерпнуто упродовж лютого 2022 – грудня 2023 рр. із сайтів інтернету, а також у результаті власних спостережень. У статті використано традиційні загальнонаукові методи аналізу власних назв, зокрема дескриптивний, який передбачає опис зібраних онімів, їх аналіз та систематизацію. У процесі дослідження виявлено і проаналізовано 29 урбанонімів, 36 зоонімів, 11 антропонімів, 28 ергонімів, 234 хрематоніми (усіх – 338). Увагу зосереджено на онімах, які мотиваційно пов'язані з топонімами, що позначають населені пункти, де відбувається героїчна боротьба за свободу та незалежність України, а також на онімах, які мотиваційно пов'язані з назвами зброї. Більшість виявлених онімів належить до депропріативів. Найпоширенішим способом творення аналізованих онімів є семантична деривація, що передбачає творення нових слів через переосмислення, перенесення назви з одного об'єкта на інший шляхом трансонімізації. Аналіз джерельного матеріалу переконливо свідчить про тенденцію до швидкого реагування онімного простору на події російсько-української війни. Власні назви, які виникають у час війни, крім онімних функцій, виявляють виразну патріотичну конотацію. Поява аналізованих онімів ініційована громадянським суспільством, потужною хвилею патріотичних емоцій в умовах російсько-української війни. Географія поширення нових власних назв, як засвідчує джерельний матеріал, не обмежена певним регіоном: це оніми, які виявлено на всій території України.

Ключові слова: урбанонім, антропонім, хрематонім, трансонімізація, Україна.

Формулювання проблеми та аналіз досліджень. Українська мова, як і будь-яка інша, перебуває у постійному розвитку, у постійному пошуку зі створення слів на позначення нових реалій. Динамічні процеси у суспільстві сприяють оновленню лексичного складу мови: лексичний рівень є найбільш чутливим до різноманітних суспільних змін. Водночас актуалізується функціонування тих лексем, які у мирному житті українського суспільства були на периферії слововжитку, були рідко-живаними, а то й незнайомими і незрозумілими для звичайного носія мови. Процес оновлення і збагачення лексичного складу мови відбувається не лише в межах апелятивів, але й на рівні власних назв. Мова – це живий організм, який вбирає все, що його оточує. Ми, свідки війни, повинні занотувати всі зміни, що відбуваються в онімному просторі України.

В Україні у час героїчної боротьби з російським агресором дух війни відчутний на всіх онімних рівнях. Спостерігаємо появу нових онімів в антропонімії, топонімії, урбанонімії, хрематонімії, зоонімії, ергонімії тощо.

Події російсько-української війни, яка триває з 2014 року, привертають до себе увагу дослідників онімного простору з різних поглядів [пор., Kojder, Olejnik 2016; Шутьська 2017; Dvořáková 2022a; Dvořáková 2022b; Ptáčníková 2022; Гдакович 2023; Ostash 2023, Kojder 2023 та ін.].

Джерельний матеріал дослідження почерпнуто упродовж лютого 2022 – грудня 2023 рр. із сайтів інтернету, а також у результаті власних спостережень. **Мета та завдання дослідження**

– виявити нові власні назви за вказаний період, з'ясувати мотивацію їх появи та функціонування, простежити зв'язок нових онімів із явищами пропріалізації апелятивів та явищами трансонімізації (перехід оніма з одного розряду в інший), визначити основні риси та тенденції розвитку онімного простору України.

Методи дослідження. У статті використано традиційні загальнонаукові методи аналізу власних назв, зокрема дескриптивний, який передбачає опис зібраних онімів, їх аналіз та систематизацію.

Виклад основного матеріалу. Аналіз зібраного пропріального матеріалу проведемо відповідно до типу мотиваційних зв'язків виявлених онімів.

Оніми, мотиваційно пов'язані з топонімами

Засвідчуємо чимало нових власних назв, які пов'язані з топонімами, зокрема тими, що позначають населені пункти, де відбувається героїчна боротьба за нашу землю, свободу і незалежність.

У цій частині розвідки аналізуємо оніми, які мотиваційно пов'язані з топонімами *Чорнобаївка, Херсон, Маріуполь*.

Чорнобаївка

Чорнобаївка – це село за 10 км на північ від Херсона, де розташовано військовий аеродром і де систематично зазнавала втрат російська армія. Збройні Сили України понад 34 рази тут знищували техніку ворога. Село було визволено від російської окупації 11 листопада 2022 року [Дудар 2023].

Ойконім *Чорнобаївка*¹ став мотиватором виникнення урбаноніма вулиця *Чорнобаївська*: його зафіксовано у містах Кропивницький, Львів, Дніпро [Ostasz 2023, с. 121, 127], а також Запоріжжя, Чернівці, Покров Дніпропетровської області. У містах Дніпро і Чернівці з'явилися урбаноніми під назвою провулок *Чорнобаївський*. У жовтні 2022 року у м. Києві виникла площа *Чорнобаївська*.

Поява нових назв не обмежується урбанонімією.

Спостереження виявляють також низку хремотонімів, мотиваційно пов'язаних з онімом *Чорнобаївка*. Дослідники слов'янської ономастики зараховують хремотоніми до найчисленнішого класу найменувань [Gałkowski 2017, с. 56] і відзначають їх велике розмаїття [Majtan 1989; Gałkowski 2022], відчутна постійна увага вчених до проблем цієї ділянки ономастики [Chremonimia jako fenomen współczesności 2011; Imrichová, Gondeková 2022 та ін.].

Серед хремотонімів виявляємо чимало назв харчових продуктів, серед них житній хліб «*Чорнобаївський*». Уперше назву цього виробу було зафіксовано 23 березня 2022 року. Автором цієї назви, а водночас і технологічної рецептури хліба був київський пекар Андрій Пивовар. Цей виріб було названо на честь героїчної боротьби українських воїнів під Чорнобаївкою. Цікаво, що складники цього продукту були теж символічними: чорнослив – знищений ворог, насіння білого льону – іскри від української артилерії, а мускатний горіх – порох².

Ця назва стала дуже популярною в Україні. Інші пекарні України, за своєю технологією і рецептурою, також стали продукувати хліб «*Чорнобаївський*». Його зафіксовано у Дніпрі. Хліб «*Чорнобаївський*» ввели у свій асортимент відразу два підприємства – Дніпровський хлібокомбінат № 5³ і Хлібзавод № 9⁴. Випікають хліб під цією назвою також у Кривому Розі (Криворізький хлібзавод № 1)⁵, у Львові (ТМ «Галицька здоба») та у власних пекарнях загальноукраїнської мережі «Auchan Україна»⁶.

Іноколи цей знаковий ад'єктомі поєднується з іншим знаковим іменником, що у часи війни почав активно вживатися в онімній сфері, – *паляниця*. Виріб підприємства «Концерн Хлібпром» (ТМ «Агрóла») одержав назву «*Чорнобаївська паляниця*»⁷.

Цікаво, що оскільки у первісному рецепті хліб «*Чорнобаївський*» випікали з житнього борошна, і він був темного кольору, то й інші виробники, хоча й застосовують свої власні технології та рецептури, однак намагаються зберегти темний колір виробу. Первісно паляниця – це виріб із пшеничного борошна і асоціюється з білим хлібом, але, як бачимо, «*Чорнобаївська паляниця*» – темного кольору.

Крім великих підприємств, виробу з ад'єктомімом *чорнобаївський* почали випікати і популяризувати й окремі господині. Зокрема, серед кулінарних блогерів зустрічаємо блогерку під ніком «Закарпатська Господиня», яка пропонує свій рецепт виробу з багатокомпонентною назвою «*Чорнобаївська житня паляниця з журавлиною*»⁸, а блогерка, яка веде ютуб-канал під ніком «Onyshkevychi», пропонує свій авторський рецепт пляцка під назвою «*Чорнобаївський*»⁹.

У багатьох містах України з'явилися назви піци, мотиваційно пов'язані з онімом *Чорнобаївка*. Піцу «*Чорнобаївська*»¹⁰ зафіксовано у Полтаві, піцу «*Чорнобаївка*» виявлено у містах Івано-Франківськ¹¹, Запоріжжя¹², Бровари¹³, Бориспіль¹⁴, Радехів¹⁵, Луцьк¹⁶, Черкаси¹⁷, а також у мережі піцерій «IQ Pizza»¹⁸ у різних населених пунктах України.

У місті Вінниці виготовляють улич (багет-піцу на бездріжджовій паляниці з різноманітними начинками та соусами) «*Чорнобаївський*»¹⁹.

Серед хремотонімів на позначення піци виявляємо двокомпонентну назву, до складу якої входить деонімний ад'єктив *чорнобаївський*: «*Чорнобаївська м'ясна*»²⁰ у місті Сумах.

Хремотоніми, які мотиваційно пов'язані з онімом *Чорнобаївка*, поширені як назви м'ясних виробів. Ковбасу «*Чорнобаївська*» виявлено серед продуктів мережі магазинів «Імперія м'яса»²¹.

⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=PUGnhNk96uI> (дата звернення: 05.01.2024)

⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=O5RYynhTxpA> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁰ https://kolo.news/category/izha_v_poltavi/31179 (дата звернення: 05.01.2024)

¹¹ <https://frankivskygroup.com.ua/product/pitsa-chornobaivka/> (дата звернення: 05.01.2024)

¹² https://pizzaretrokafe.business.site/?fbclid=IwAR2CK_hGeZ1OkfTR_F0crX8MuejkrTCVJgcY-bEz31RRIs5-N8qfMYGjF88#menu (дата звернення: 05.01.2024)

¹³ https://ha-pizza.com.ua/picca/klassycheskaya-pycca/picca_happy (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁴ <https://www.facebook.com/veteranopizza.boryspil/posts/pfbid06A6fUdbMvi3WMAZm2cpQZhdZ6hrbk7ZpV668EHBcSra6CNZwyg31tykxncBqEhm3l> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁵ <https://sotasty.com.ua/products/show?id=174> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁶ <https://prestopizza.com.ua/p/1391530945-chornobaevka> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁷ <https://carry.ck.ua/tachivka> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁸ <https://www.iqpizza.com.ua/restaurants/1> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁹ https://www.youtube.com/watch?v=O7HGVdgJ_c8 (дата звернення: 05.01.2024)

²⁰ <https://misteram.com.ua/sumy/la-spezia/pizza-26/picavitello-tonnato> (дата звернення: 05.01.2024)

²¹ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02968xUCTPobeQZCCUG1pn7N7NeN4B4p4V2VcjssCF6

¹ Відомо, що Google виявив 10 найпопулярніших запитів серед українських користувачів у 2022 році в категорії «Українська географія», серед них Гостомель, Буча, Маріуполь, Чорнобаївка, Кременчук, Балаклія, Херсон, Острів Зміїний, Миколаїв та Славутич [Тарасова 2022].

² <https://www.facebook.com/a.pyvovar/posts/4116264455265913> (дата звернення: 05.01.2024).

³ <https://dniprohlib5.com/production/bread/wheat-bread/хліб-чорнобаївський-формовий-в-упак> (дата звернення: 05.01.2024)

⁴ <https://www.facebook.com/hlibzavod9/posts/pfbid04PDp1FMTinCjJvg19nyuBm39kao7WznqZ4esWMPuF4rho5UrkFTJCZcH3XWN8WbMl> (дата звернення: 05.01.2024)

⁵ <https://varus.ua/hlib-chornobayivskij-zhitno-pshen-krivorizkij-hlibozavod-1-500g> (дата звернення: 05.01.2024)

⁶ <https://auchan.zakaz.ua/uk/products/null--auchan02000008826631> (дата звернення: 05.01.2024)

⁷ <https://harch.tech/2022/12/20/koncernhlibprom> (дата звернення: 05.01.2024)

Під такою ж назвою виготовляють ковбасу торгової марки «М'ясний хутір»²² (м. Луцьк), «Гриф»²³ (Тернопільська обл.). Серед продукції торгової марки «Ковбасний ряд» знаходимо ковбасний виріб «Чорнобайвський»²⁴. Ковбаски «Чорнобайвські»²⁵ виготовляє компанія «Галицька Свіжина» (м. Львів).

Один із наборів ролів фірма «ТАО Delivery» у Львові назвала «Чорнобайвка»²⁶.

Ферма «Panbagan» на Київщині створила патріотичний український сир «Чорнобайвка»²⁷.

Онім *Чорнобайвка* поширений і серед назв напоїв.

У Черкасах виробляють узвар «Чорнобайвка»²⁸, лимонад «Чорнобайвка»²⁹, ситро «Чорнобайвка»³⁰, тонік «Чорнобайвка»³¹, колу «Чорнобайвка»³², пиво «Чорнобайвка»³³. Пиво під назвою «Чорнобайвка» почали випускати й інші виробники, зокрема у Львові пивоварня «Правда» (пиво «Чорнобайвка» цієї пивоварні здобуло бронзову нагороду на міжнародному конкурсі пива «Brussels Beer Challenge» у Бельгії у 2022 році³⁴), у Луцьку броварня «Luchan»³⁵.

Фірма «Cocktail box» виготовляє коктейль «Чорнобайвка»³⁶.

Серед назв напоїв зустрічаємо двокомпонентну назву з відомим ад'єктивом *чорнобайвський*. Квас «Ярило Чорнобайвський» – це лімітована серія квасу «Ярило Справжній»³⁷ від торгової марки «Ярило».

fqh4N5VEY4GgkFyRr6G6Wis&id=100042098603186 (дата звернення: 12.01.2024)

²² <https://m-hutir.com.ua/uk/products/chornobayivska> (дата звернення: 12.01.2024)

²³ <https://www.facebook.com/shotam.info/posts/pfbid02eNTs2ehX3CqDyqXW2n3i6mps1dhLXUWH2YEHmBMrNaMySrKH858PVgdG4Lptzkmel> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁴ <https://www.atbmarket.com/product/virib-farsevij-420g-kovbasnij-rad-cornobayivskij-nk-vakupak> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁵ <https://halyska-svizhyna.ua/kovbasky-chornobayivskij-1-g> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁶ <https://tao.lviv.ua/product/chornobayivka> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁷ <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/kijivskasirovarnya-stvorila-sir-chornobayivka> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁸ <https://varus.ua/napitok-chornobayivka-uzvar-2-1> (дата звернення: 12.01.2024)

²⁹ <https://uprom.info/news/other/eat/u-cherkasah-rozpchaly-vygotovlyaty-lymonad-chornobayivka/> (дата звернення: 12.01.2024)

³⁰ <https://uprom.info/news/other/eat/u-cherkasah-rozpchaly-vygotovlyaty-lymonad-chornobayivka/> (дата звернення: 12.01.2024)

³¹ <https://aquamarket.ua/uk/solodka-voda-limonadi/532-71-chornobayivka...-sht-kh-2-1-napij-silnogazovanij-tonik-zimskom-limona-pet.html> (дата звернення: 12.01.2024)

³² <https://aquamarket.ua/uk/solodka-voda-limonadi/532-72-chornobayivka-2-1-napij-silnogazovanij-kola-pet.html> (дата звернення: 12.01.2024)

³³ <https://untappd.com/b/fop-gladkij-a-g-chornobayivka-vluchne/5060499> (дата звернення: 12.01.2024)

³⁴ <https://www.pravda.beer/pravda/international-awards/> (дата звернення: 12.01.2024)

³⁵ <https://volyn.tabloyid.com/zhittia/chornobayivka-luchan-brewery-prezentue-nove-pivo-foto> (дата звернення: 12.01.2024)

³⁶ <https://cocktailbox.com.ua/uk/shop/box-patriotic-s/> (дата звернення: 12.01.2024)

³⁷ <https://kvas-bev.com.ua/ua/portfolio-item/kvas-spravzhnij-2-2/> (дата звернення: 15.01.2024)

Компанія «Love Happiness and Food» зі Львова пропонує каву «Чорнобайвська»³⁸.

В Івано-Франківську організували ярмарок, щоб зібрати кошти для Збройних Сил України. Із солодощів благодійники приготували також і цукерки «Чорнобайвка»³⁹.

У Києві відкрили кав'ярню «Чорнобайвка», яка стала місцем зустрічі переселенців із Херсонщини⁴⁰.

У Прилуках кафе «Івушка» змінило назву на «Чорнобайвка»⁴¹.

З'явилася онлайн-гра про війну в Україні «Чорнобайвка»⁴².

Серед переліку різновидів насінневого матеріалу, які пропонує фірма «Насіння України» у серії «Насіння Перемоги», виявляємо насіння дині під назвою «Чорнобайвка»⁴³.

В Ужгородському скансені новонароджене козеня назвали *Чорнобайвка*⁴⁴.

Події у Чорнобайвці залишили свій слід і в пісенному репертуарі українців. З'явилися кілька пісень під назвою «Чорнобайвка»⁴⁵.

Джерельний матеріал виявляє нік у Фейсбуці *Джавеліна Чорнобайвська*⁴⁶.

Спостереження свідчать, що аналізовані оніми репрезентують як субстантиви (узвар «Чорнобайвка», цукерки «Чорнобайвка» та ін.), так і субстантивовані прикметники (хліб «Чорнобайвський», кава «Чорнобайвська» та ін.).

Наведені приклади онімів (урбаноніми, хрема-тоніми, ергоніми, антропоніми, зооніми), мотиваційно пов'язані з топонімом *Чорнобайвка*, об'єднують у результаті явища трансонімізації (перехід оніма з одного розряду в інший): топонім > хрема-тонім, урбанонім, ергонім, антропонім, зоонім. Деякі назви пройшли шлях переходу деонімного

³⁸ <https://lhf.com.ua/product/chornobayivska-kava/> (дата звернення: 15.01.2024)

³⁹ https://24tv.ua/tsukerki-chornobayivka-inshi-ivano-frankivsku-proveli-yarmarok_n1925861U Києві (дата звернення: 15.01.2024)

⁴⁰ <https://in.kherson.ua/kava-miczna-yak-zsu-v-kyuevi-zyavylas-kavyarnya-de-zbrayutsya-hersoncz/> (дата звернення: 15.01.2024)

⁴¹ https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid02dVTphEssLG5iKJmVwSSVegYAsB3MuWFvufJqB6pP8A44G6fyVn9wzBANBu3Gu15Zl&id=100041535701197 (дата звернення: 15.01.2024)

⁴² <https://tsn.ua/ukrayina/potopit-rosiyski-korabli-abo-nadavayte-lyapasiv-putinu-top-videoigor-pro-viynu-v-ukrayini-2182750.html> (дата звернення: 15.01.2024)

⁴³ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 15.01.2024)

⁴⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=WAw4Z9k1QnE&t=99s> (дата звернення: 15.01.2024)

⁴⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=KXnaUyiLIZ8> (дата звернення: 15.01.2024)

https://www.youtube.com/watch?v=uecjq0m7W_Q (дата звернення: 15.01.2024)

<https://www.youtube.com/watch?v=DzNZ4VCMtPQ> (дата звернення: 15.01.2024)

<https://www.youtube.com/watch?v=qPL8kmigodA> (дата звернення: 15.01.2024)

⁴⁶ <https://www.facebook.com/profile.php?id=100079974-106664> (дата звернення: 03.12.2022)

ад'єктива, утвореного від топоніма за допомогою суфікса -ськ-, у розряд хрематонімів.

Херсон

Джерельний матеріал виявляє низку онімів, мотиваційно пов'язаних з ойконімом *Херсон*. 6 березня 2022 року Указом Президента України з метою відзначення подвигу, масового героїзму та стійкості громадян, виявлених у захисті своїх міст під час відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України, місту присвоєно почесну відзнаку «Місто-герой України»⁴⁷. 11 листопада 2022 року місто Херсон було визволено після багатомісячної російської окупації.

Серед пропріативів виявляємо урбаноніми: вулиця *Херсонська* у Львові [Ostash, 2023, с. 122], у Броварах, Кременчуку, провулок *Херсонський* (Київ). Онім *Херсон* входить до складу двослівного урбаноніма: вулиця *Героїв Херсона* (Івано-Франківськ) [Ostash, 2023, с. 126].

Крім урбанонімів, наявні також хрематоніми: назва морського дрона «*Херсон*»⁴⁸, назва військової облігації «*Херсон*»⁴⁹. Такі хрематоніми – це результат явища трансонімізації, коли онім переходить із однієї онімної сфери в іншу. Онім *Херсон* входить до трислівної назви марки «*Херсон – це Україна!*»⁵⁰. Українські літаки ДП «Антонов» отримали імена міст-героїв, серед них і Херсон. На літаку тепер буде напис «*BE BRAVE LIKE KHERSON*»⁵¹.

Серед хрематонімів відомі також соус «*Херсонський*»⁵² і сорт кавуна «*Херсонський*»⁵³. У Херсоні після звільнення волонтерка Оксана Погомій у волонтерському центрі випікає для військовиків Збройних Сил України та цивільного населення хліб «*Херсонський нескорений*», на якому зображено тризуб – герб України. Австралійський виробник алкогольних напоїв «Sunshine&Sons» випустив лімітовану серію джину «*KHERSON*»⁵⁴ на честь визволення Херсона.

Маріуполь

Ойконім *Маріуполь* став мотиватором виникнення урбанонімів: вулиця *Маріупольська*, провулок *Маріупольський* у Вінниці [Ostash, 2023, с. 120, 127], вулиця *Маріупольська* у Чернівцях,

⁴⁷ <https://cc.brovary-rada.gov.ua/news/item/142> (дата звернення: 18.01.2024)

⁴⁸ <https://tsn.ua/ato/v-ukrayini-za-kilka-godin-zibrali-kosh-ti-na-pershiy-morskiy-dron-yogo-nazvut-herson-2199934.html> (дата звернення: 18.01.2024)

⁴⁹ <https://militarybonds.dii.gov.ua/#about> (дата звернення: 18.01.2024)

⁵⁰ <https://t.me/igorsmelyansky/1637?embed=1&mode=me> (дата звернення: 18.01.2024)

⁵¹ <https://www.facebook.com/antonov.company/posts/pfbid02j18v...AgbNhWVjcDrg8R6DeyWgSgRuvdh2uB3GRtdp rD1oRBcCU5vs2P4P1VDZl> (дата звернення: 18.01.2024)

⁵² <https://shop.silpo.ua/product/sous-chumak-khersonskiy-916669> (дата звернення: 19.01.2024)

⁵³ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 19.01.2024)

⁵⁴ <https://www.sunshineandsons.com.au/product/kherson-liberation-gin/#> (дата звернення: 19.01.2024)

Новомосковську Дніпропетровської області. Лексема *Маріуполь* входить як складова частина двослівного урбаноніма: вулиця *Героїв Маріуполя* у Львові, Києві, Івано-Франківську, Кропивницькому, Хмельницькому, Чернігові [Ostash, 2023, с. 127], Кривому Розі. У селі Абазівка, яке входить до Полтавської територіальної громади, виявлено вулицю *Захисників Маріуполя*.

Як наслідок явища трансонімізації в онімному просторі виявляємо хрематонім «*Маріуполь*» на позначення військової облігації⁵⁵.

Дніпровський хлібокомбінат № 5 виготовляє хліб «*Маріупольський*»⁵⁶.

Маріуполь входить як елемент ергоніма на позначення благодійної організації «*Благодійний фонд "Я-Маріуполь"*»⁵⁷. Зауважимо, що існує різне написання цього оніма «*Я-Маріуполь*» і «*ЯМаріуполь*». Зокрема, назву «*ЯМаріуполь*» часто використовують у назвах центрів підтримки переселенців із Маріуполя на новому місці проживання. Такі центри функціонують у 22 містах України⁵⁸.

Оніми, мотиваційно пов'язані з назвами зброї

У цій частині розвідки розглянемо оніми, які мотиваційно пов'язані з назвами зброї, зокрема як з чужоземними (*Байрактар*, *Джавелін*, *Хаймарс*, *Стінгер*, *НЛАВ*, *Patriot*), так і деякими українсько-го виробництва (*Стугна*, *Вільха*, *Нентун*).

Байрактар

Загальновідомим сьогодні є нове в українській мові слово *Байрактар*, яке позначає назву озброєння сучасних Збройних Сил України: безпілотник *Байрактар ТБ2* (*Bayraktar TB2*). Ще донедавна про існування цієї лексеми пересічні українці не здогадувалися⁵⁹. Але реалії воєнного буття внесли свої корективи: це слово майже щодня чуємо у марафоні «Єдині новини», у розмовах українців. Олексій Данілов, Секретар Ради національної безпеки та оборони України, згадуючи перші місяці повномасштабного вторгнення, в одному із інтерв'ю сказав, що в українців на кінець лютого було чотири чарівні слова, які давали запал, внутрішню енергію: це було словосполучення *Javelin*, *NLAW*, *Stinger* і *Bayraktar* [...] Це була така емоційна складова, що ми нібито маємо якусь суперзброю, яка нам допомагає [Данілов 2023].

Виникло це слово у результаті явища трансонімізації – переходу власної назви з онімної сфери антропонімів у хрематоніми. Безпілотник отримав назву від прізвища засновника компанії «*Baykar*»,

⁵⁵ <https://militarybonds.dii.gov.ua/#about> (дата звернення: 19.01.2024)

⁵⁶ <https://dniprohlib5.com/production/bread/wheat-bread/хліб-маріупольський-формовий/> (дата звернення: 05.01.2024)

⁵⁷ <https://www.mhelp.org.ua/sites/default/files/blocksattaches/statut.pdf> (дата звернення: 17.08.2024)

⁵⁸ <https://www.facebook.com/watch/?v=979522870024760> (дата звернення: 23.12.2023)

⁵⁹ За інформацією корпорації Google, до найпопулярнішої десятки запитів українців у 2022 році належить слово *Байрактар* [Тарасова 2022]

котра розробила і виготовляє ці літальні апарати, Оздеміра Байрактара⁶⁰. Прізвище Bayraktar походить від назви bayraktar 'прапорносець' [Aksu, 2005, с. 140].

Онім *Байрактар* входить як компонент двослівної назви збору коштів на зброю «*Народний Байрактар*». Цю акцію організував Благодійний фонд Сергія Притули⁶¹. Громадяни Польщі також збирали гроші, щоб купити для України цей вид озброєння. Поляки цей Байрактар назвали «*Marik*» (на честь міста-героя Маріуполя)⁶². Громадяни Литви також зібрали гроші на Байрактар для України і назвали його «*Vanagas*», що у перекладі українською означає «Яструб»⁶³. У всіх цих випадках народних зборів фірма-виробник не взяла гроші за безпілотники і передала їх безкоштовно для Збройних Сил України, а зібрані кошти було використано на інші потреби України.

Лексема *Байрактар* стає популярною, її появу спостерігаємо в різних онімних сферах. В українських власних назвах загубився мотиваційний зв'язок із прізвищем *Bayraktar*, усі нові оніми пов'язані уже з хремотонімом (назвою зброї) *Байрактар*.

Онім *Байрактар* виявляємо серед урбанонімів: вулиця *Байрактарів* (Кривий Ріг Дніпропетровської області).

Виявляємо лексему *Байрактар* і серед зоонімів. Цією назвою іменують різних тварин, зокрема телят (Рівненщина, Харківщина), коней (Львівщина), кіз (Ужгород), Особливо поширений цей зоонім як кличка собак (Харківщина, Київщина, Чернігівщина, Івано-Франківщина). Відомі ще й інші тварини з іменем *Байрактар*: котячий лемур (Київ), тибетський як (Херсонщина (заповідник «Асканія-Нова»)), поросятко та папуга (Івано-Франківщина).

Відомі назви закладів громадського харчування, мотиваційно пов'язаних з онімом *Байрактар*: ресторан турецької кухні у Києві «*Bayraktar*»⁶⁴, піцерія у м. Бориславі «*Bayraktar Pizza*»⁶⁵.

У Кропивницькому зафіксовано назву дитячої спортивної команди «*Байрактарчики*»⁶⁶.

Назву *Байрактар* виявляємо в інших онімних пластах, серед них – у хремотонімах. У цій групі чимало назв харчових продуктів.

Зустрічаємо назви виробів із борошна: буб-

лик «*Байрактар*» (мережа «Варус»)»⁶⁷, пампушки «*Байрактарики*» (Дніпропетровщина)⁶⁸, паляниця (із начинкою) «*Байрактар*» (м. Львів)⁶⁹, піца «*Байрактар*» (м. Полтава⁷⁰, м. Бровари⁷¹, м. Борислав⁷², а також у мережі піцерій «IQ Pizza»⁷³ у багатьох містах України). У місті Балаклії в одній із піцерій є «підвішена піца» («підвішена піца» – це піца, яку оплачує кожен охочий, а піцерія її доставляє воїнам, які боронять Україну) під назвою «*Джавеліна Байрактарівна*»⁷⁴.

Серед хремотонімів виявляємо назви різних страв: банош «*Байрактар*» (м. Вінниця), салат «*Байрактар*» (у кількох ресторанах Києва⁷⁵ та Дніпра⁷⁶), бургер «*Байрактар*» (м. Київ⁷⁷, м. Кам'янське Дніпропетровської області⁷⁸), смажені курчата «*Байрактар*» (мережа «Варус»)»⁷⁹, кебаб асорті «*Байрактар*» (м. Київ)⁸⁰, сач тава «*Байрактар*» (м. Київ)⁸¹, рол «*Байрактар*» (мережа «Kvadrat Sushi&Pizza», що працює у багатьох містах України)⁸², сети ролів «*Байрактар*» (м. Луцьк⁸³, м. Балаклія⁸⁴, м. Одеса⁸⁵, м. Дніпро⁸⁶), ковбаски «*Байрактарчики*»⁸⁷ (орфографія назви цього виробу не відповідає нормам української мови, правильно мало би бути «Байрактарчики»),

⁶⁷ <https://agronews.ua/news/na-rynku-zyavyvsya-hlib-dzhavelin-ta-bublyk-bajraktar/> (дата звернення: 28.01.2024)

⁶⁸ <https://harch.tech/2022/11/17/na-dnipropetrovshchyni-vyrikut-bton-chornobaivskiy/> (дата звернення: 28.01.2024)

⁶⁹ <https://expz.menu/e44480cf-c743-4e64-92e1-9aa7179-df1a/menu?menuid=2596> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁰ <https://poltava.to/project/7336/> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷¹ https://star-pizza.com.ua/index.php?route=product/product&product_id=108 (дата звернення: 28.01.2024)

⁷² <https://boryslav.ravlyk.club/bayraktar-pizza> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷³ <https://www.iqpizza.com.ua/restaurants/1> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁴ <https://foodhouse.choiceqr.com/takeaway/search?q=Бай> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁵ <https://food.obozrevatel.com/ukr/news/salati-bajraktar-ta-dzhavelin-renejming-ukrainskih-traditsijnih-strav.htm> (дата звернення: 28.01.2024)

<https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=v5fnABjiEfo> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁷ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁷⁸ <https://kruta.com.ua/uk/burger-bairaktar-ua> (дата звернення: 05.01.2024)

⁷⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=j0eOqnmnoY4> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁰ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸¹ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸² <https://kvadratsushi.com/dl/product/rol-bajraktar/#> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸³ https://ronin-sushi.com.ua/index.php?route=product/product&product_id=224 (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁴ <https://foodhouse.choiceqr.com/takeaway/search?q=Бай> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁵ <https://ris.od.ua/uk/products/bayraktar/> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁶ <https://instafood.com.ua/uk/set-iz-3-zapechennykh-rol-lov> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=JLYZ1eZSo0w> (дата звернення: 28.01.2024)

⁶⁰ https://uk.wikipedia.org/wiki/Bayraktar_TB2 (дата звернення: 27.01.2024)

⁶¹ <https://prytulafoundation.org/about/projects/archive/narodnij-bajraktar> (дата звернення: 27.01.2024)

⁶² <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,29036040,zaparkowany-i-gotowy-do-wysylki-polski-dron-niebawem-trafi.html> (дата звернення: 27.01.2024)

⁶³ <https://sundries.com.ua/bayraktar-tb2-vanagas-vzhe-rybuiv-do-lytyv-i-chekaie-na-vidpravku-v-ukrainu/> (дата звернення: 27.01.2024)

⁶⁴ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua> (дата звернення: 27.01.2024)

⁶⁵ <https://boryslav.ravlyk.club/bayraktar-pizza> (дата звернення: 27.01.2024)

⁶⁶ <https://www.kr-rada.gov.ua/news/u-kropivnitskomu-zmagalisy-a-dzhavelinchiki-ta-bayraktarchiki-03-06-2022.html> (дата звернення: 27.01.2024)

енергетичні батончики «Байрактарчики»⁸⁸, десерт «Байрактар» (м. Київ)⁸⁹, борщ «Байрактар» (м. Львів). Працівник ресторану так пояснює виникнення назви борщу: «Усе дуже просто: наприклад, є борщ, він дуже смачний і ним можна наїстися. Враховуючи те, що зараз ми дуже цінуємо “Байрактари”, які знищують наших ворогів, вирішили, що й борщ має знищувати голод, тому він і має таку назву» [Кацан 2022].

Виявляємо чимало назв напоїв: горілка «Байрактар»⁹⁰, домашня апельсинова настоянка «Байрактар»⁹¹, безалкогольний коктейль «Байрактар»⁹², коктейль “Bayraktar Фірмовий”⁹³, кавовий напій “Байрактар”⁹⁴, холодний напій «Байрактар»⁹⁵, напій «Байрактар»⁹⁶, кава у зернах та кава мелена «Байрактар бленд»⁹⁷, пиво «Bayraktar».

Львівська пивоварня “Правда” започаткувала міжнародний рух пива «Brew for Ukraine» – крафтові пивоварні різних країн світу варять пиво за рецептом «Правди», а отримані з його продажу кошти передають на допомогу Україні. До руху вже доєдналися 600 пивоварень, вони разом зібрали мільйон доларів, які «Правда» витратила на пікапи та аптечки для Збройних Сил України. У межах проєкту польська пивоварня «Browar Golem» зварила сухий стаут «Bayraktar»⁹⁸, який продається в Польщі [Николаєва 2022].

В онімному просторі України виявляємо ще такі хремотоніми: назва відомої пісні «Байрактар»⁹⁹, назва онлайн-гри «eБайрактар»¹⁰⁰, назва радіостанції «Байрактар»¹⁰¹, назва каналу у соціальній мережі Телеграм «БАЙРАКТАР NEWS»¹⁰², назва

гумористичної телепередачі «Байрактар News» / «Байрактар NEWS»¹⁰³, назва акції українського мобільного оператора lifecell «Байрактар»¹⁰⁴, назва сорту кабачків «Байрактар»¹⁰⁵, назва набору для захисту рослин «Байрактар»¹⁰⁶, назва інсектициду «Байрактар»¹⁰⁷. У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «БПЛА “БАЙРАКТАР ТБ2”»¹⁰⁸.

Львівська фірма «Беладонна», що створює продукцію під торговою маркою «Мотив», розробила на замовлення Посольства України в Туреччині ексклюзивну вишиванку «Байрактар»¹⁰⁹. На білому тлі вишиванки – українські орнаменти та безпілотник. Основні елементи вишиванки – калина, пшениця, птахи і Байрактар як своєрідний оберіг для українських воїнів. Дизайн розробили на основі візерунків традиційних українських кролевецьких рушників. Автором унікального візерунку є Марта Лешак. Перші авторські вишиванки подарували засновникам фірми «Ваука», яка виробляє безпілотники, – братам Халуку та Сельчуку Байрактарам. Їх передали через Посла України в Турецькій Республіці [Motyv Мотив 2022; Карнаух, Ярмолівська 2022].

Вишиванку «Байрактар»¹¹⁰ створила також сумська дизайнерка Світлана Волик.

Лексема *Байрактар* стає популярною у середовищі українців. Відомі випадки, коли новонароджених хлопчиків стали називати іменем *Байрактар*. Зокрема, на Вінниччині у 2022 році новонароджений хлопчик отримав ім'я *Артур-Байрактар*¹¹¹.

Зустрічаємо також нік *Джевелін Байрактарович*¹¹².

Серед пропріативів виявляємо і множинні демінутивні форми (*Байрактарики*, *Байрактарчики*).

Проаналізовані оніми (хремотоніми, урбаноніми)

⁸⁸ <https://suspilne.media/228338-bajraktarciki-z-golina-na-kalusini-vigotovlout-energeticni-batonciki-na-peredovu/> (дата звернення: 28.01.2024)

⁸⁹ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁹⁰ <https://weekend.today/market/shho-kupyty-z-dzhavelinom-bajraktarom-i-hajmarsom.htm> (дата звернення: 28.01.2024)

⁹¹ <https://smak.ua/recept/napitki/6016311-domashnyaya-nastojka-iz-sitsilijksikh-apelsinov> (дата звернення: 28.01.2024)

⁹² <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁹³ <https://restaurant-bayraktar.kiev.ua/menu#gallery> (дата звернення: 28.01.2024)

⁹⁴ <https://ms-my.facebook.com/tourdefrancecafe/posts/5087371604651648> (дата звернення: 29.01.2024)

⁹⁵ <https://suspilne.media/261823-u-kievi-zavilas-kavarnaz-nazvou-cornobaiyka-na-cest-sela-na-hersonsini/> (дата звернення: 29.01.2024)

⁹⁶ <https://pivoplus.com/el-moxito.html> (дата звернення: 29.01.2024)

⁹⁷ <https://rozetka.com.ua/ua/koffee/c4625011/page=2;producer=fineberg> (дата звернення: 29.01.2024)

⁹⁸ <https://www.facebook.com/brewforukraine/posts/pfbid033EchnQZ8wEmGgHdGWXrZkQ496dUbYMyY76jXo3zs1HgRMq8UcU4Ge1nY5BgDAfAQ1> (дата звернення: 29.01.2024)

⁹⁹ <https://www.youtube.com/watch?v=S3wNksROtmY> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁰ <https://tsn.ua/ukrayina/u-diyi-dodali-novu-funkciyu-yaka-dozvolyaє-znischuvati-tehniku-voroga-yak-koristuvatisya-2015899.html> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰¹ <https://www.radiobayraktar.ua> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰² https://t.me/s/Bayraktar_News-UA (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰³ <https://tv.kyivstar.ua/ua/series/6235bd17dbf47f5a4f8da2e1-2022-bajraktar-news>; <https://1plus1.video/chisto-news/10-sezon> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁴ <https://www.lifecell.ua/uk/announcements/751/?flavor=full> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁵ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁶ <https://zelensvit.com.ua/p1713272034-bajraktar-bayraktar-insektitsidstimulyator.html> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁷ <https://green-estate.com.ua/ua/p1800112598-insektitsid-bajraktar-prilipach.html> (дата звернення: 29.01.2024); <https://rozetka.com.ua/ua/373290174/p373290174/> (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁸ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2MjY4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTcxNi4xLjEuMTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA.; (дата звернення: 29.01.2024)

¹⁰⁹ <https://www.facebook.com/motyvvvyshyvanka/posts/pfbid0j8TFe1Zb1S6FtKz8JphvYkMwX4aDgQ9K4d565HBxZieZyALYefJfMataS5NiDw31> (дата звернення: 29.01.2024)

¹¹⁰ <https://kg.ua/news/kremenchucka-gazeta-pobuvala-v-studiyi-sumskoyi-dizaynerki-yaka-peredala-vishivanku-zaluzhnomu> (дата звернення: 29.01.2024)

¹¹¹ <https://vinbazar.com/news/suspilstvo/artur-bayraktar-mirabella-ta-h-ta-ridkisni-imena-yaki-davali-dityam-na-vinnichchini-u-2022-rotsii> (дата звернення: 29.01.2024)

¹¹² <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/521233-nas-nakrylo-gradom-lidera-gonora-filimonova-ranilo-na-fronte> (дата звернення: 30.01.2024)

німи, зооніми, ергоніми, антропоніми), які мотиваційно пов'язані з назвою зброї *Байрактар ТБ2* (*Bayraktar TB2*), виникли як результат явища трансонімізації (зміна функції оніма і перехід його в інший розряд власних назв).

Джавелін / Джевелін

У мовному просторі України з настанням російсько-української війни звичним стало англійське запозичення *Javelin*, яке українці вимовляють по-різному: *Джавелін / Джевелін*. Ця назва позначає переносний протитанковий ракетний комплекс. З англійської апелятив *javelin* словник подає українською 'метальний спис, дротик' [Ball, 1996, т. 1, с. 621]. Спостерігаємо онімізацію апелятива. Лексема *Джавелін / Джевелін* набуває такої популярності, що стає мотиватором виникнення низки онімів.

Засвідчуємо виникнення урбаноніма. У місті Кривий Ріг Дніпропетровської області перейменовано вулицю Єнисейську на вулицю *Джавелінів*.

Виявляємо також зооніми. Онім *Джавелін / Джавеліна* використовують як кличку для телят (Чернігівщина, Вінниччина, Івано-Франківщина). Особливо поширена ця власна назва як кличка собак (Львівщина, Київщина), котів (Київ, Черкащина, Івано-Франківщина, Рівненщина). Онімом *Джавелін / Джавеліна* названо котячого лемура (Київ), вовчицю (Київ), козеня (Ужгород), маля козулі (Вінниччина), поросля (Івано-Франківщина), хом'яка (Івано-Франківщина), кролицю (Івано-Франківщина).

З 2022 року в українському антропонімному просторі з'являються нові імена: *Джавеліна* у Києві (2 випадки). Ім'я *Джавеліна* зустрічаємо також на Івано-Франківщині у сім'ї переселенців із Миколаївщини. Ім'я для доньки тато з мамою обирали разом. Кажуть: на їхній вибір вплинула війна. Хотіли щось патріотичне і водночас рідкісне. І *Джавеліна* – ідеально підійшла. Назва новітньої американської зброї – переносного протитанкового ракетного комплексу – «грози всіх рашистів» – нині на слуху у всіх українців. Володимир Журба, батько *Джавеліни*, розповідає, що йому просто сподобалося це ім'я *Джавеліна*, як зброя проти ворогів. Воно якось йому до душі припало, і він чогось так захотів назвати доньку. З іншого боку, на вибір імені, за словами батька, вплинуло те, що таких імен немає ніде в Україні. Батьки думали, що це буде перше таке ім'я в Україні, але їхня донька вже була другою дівчинкою, що отримала таке ім'я. Мама дівчинки, Дарина Журба, розповідає, що вони давно вирішили, що якщо народиться дівчинка, то її назвуть *Джавеліна*, а якщо хлопчик – то *Байрактар*. Мама дівчинки каже: «Війна зараз, і мені дуже сподобалася *Джавеліна*. І *Байрактар* теж непогане ім'я». Про хрестини доньки батько розповідає: «Як хрестили, зайшли це ми були до священника в церкву, він такий каже: Як записуємо? Я кажу – *Джавеліна*. Він так: ммм... Каже: [...] гарне ім'я, файне». При хрещенні дівчинка отримала ще одне ім'я, церковне – Анна. Батьки кажуть: коли донька трішки підросте – обов'язково їй розкажуть, чому назвали її *Джавеліною*, що її ім'я означає. Сподіваються, що воно їй сподобається, так само, як і їм [Дутчак 2022].

У другому півріччі 2022 року на Івано-Франківщині фіксуємо ще ім'я *Джевеліна*.

На Вінниччині у сім'ї переселенців із Києва новонародженого хлопчика назвали *Ян Джевелін* [Грібанова, Карп'як 2022]. За словами мами, вона попросила при записі змінити онім *Джавелін* і записати ім'я як *Джевелін*, щоб у майбутньому воно могло вживатися у скороченій формі *Джев*. Ім'я *Джевелін* батьки вважають патріотичним, сприймають як талісман, як захист, як нагадування, що потрібно бути мужнім, поводитися, як чоловік і бути в душі воїном [Телеканал ВІТА 2022]. У Вінниці новонароджена дівчинка отримала ім'я *Аделіна-Джавеліна*¹¹³.

Зустрічаємо також ніки *Джавеліна Чорнобаївська*¹¹⁴ та *Джевелін Байрактарович*¹¹⁵. На інтернет-сторінці мережі аптек «Аптека низьких цін» з'явився чат-бот *Джавеліна*¹¹⁶.

Крім урбанонімів, зоонімів, антропонімів, джерельний матеріал виявляє чимало хремотонімів. Серед цих онімів виявляємо назви харчових продуктів, різних страв, напоїв.

У мережі «Варус» продають хліб «*Джавелін*»¹¹⁷. У Львові пропонують паляницю із начинкою під назвою «*Джавеліна*»¹¹⁸. У мережі піцерій «IQ Pizza»¹¹⁹ виготовляють піцу «*Джавелін*», у Бориславі у піцерії «*Bayraktar Pizza*» – піцу «*Джавеліна*»¹²⁰, у Львові у піцерії «Art Pizza» – піцу «*Джавелінна*»¹²¹. У місті Балаклія в одній із піцерій є «підвішена піца» («підвішена піца» – це піца, яку оплачує кожен охочий, а піцерія її доставляє воїнам, які боронять Україну) під назвою «*Джавеліна Байрактарівна*»¹²². В одному із ресторанів Києва пропонують салат «*Джавелін*»¹²³. Рол «*Джавелін*» є у мережі «Kvadrat Sushi&Pizza»¹²⁴, у Дніпрі – сет

¹¹³ <https://ukraina.info/u-vinnytsi-divchyntsi-im-ya-adelina-dzhavelina/#> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁴ <https://www.facebook.com/profile.php?id=10007997-4106664> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁵ <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/521233-nas-nakrylo-gradom-lidera-gonora-filimonova-ranilo-na-fronte> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁶ <https://anc.ua> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁷ <https://www.veskr.com.ua/krivorozhskie-gorodskie-novosti/51634...r-ta-dzhavelin.html> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁸ <https://expz.menu/e44480cf-c743-4e64-92e1-9aa7179-df1a/menu?menuId=2596> (дата звернення: 30.01.2024)

¹¹⁹ <https://www.iqpizza.com.ua/restaurants/1> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²⁰ <https://boryslavlavlyk.club/bayraktar-pizza> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²¹ <https://glovoapp.com/ua/uk/lviv/art-pizza-lvi/> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²² <https://foodhouse.choiceqr.com/takeaway/search?q=Бай> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²³ <https://food.obozrevatel.com/ukr/news/salati-bajraktar-ta-dzhavelin-renejming-ukrainskih-traditsijnih-strav.htm> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²⁴ <https://kvadratsushi.com/dl/product/rol-bajraktar/#> (дата звернення: 30.01.2024)

ролів «Джавелін»¹²⁵. Відомі також сосиски під назвою «Джавелінки»¹²⁶. Бренд «Козацька рада» випускає горілку «Джавелін»¹²⁷, львівський завод «Гетьман» під брендом «Ukrainian freedom» – горілку «Javelin»¹²⁸. Фірма «Cocktail box» виготовляє коктейль «Джавелін»¹²⁹.

Відомий щорічний фестиваль гумору та сатири, який проводиться 1 квітня в Одесі в день сміху, починаючи з 1973 року, у 2022 році було названо «Гуморина-Джавеліна»¹³⁰.

У Кропивницькому зафіксовано назву дитячої спортивної команди «Джавелінчики»¹³¹.

У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «ПТРК FGM-148 «ДЖАВЕЛІН»»¹³².

Серед переліку різновидів насінневого матеріалу, які пропонує фірма «Насіння України» у серії «Насіння Перемоги», виявляємо насіння кукурудзи цукрової під назвою «Джавелін»¹³³.

Відома також назва набору засобів для захисту культури від шкідників «Джавелін»¹³⁴.

Як бачимо, серед онімів засвідчуємо вживання пропріативів у формі і чоловічого (Джавелін), і жіночого роду (Джавеліна), а також множинні демінутивні форми (Джавелінки, Джавелінчики).

Поява чималої кількості аналізованих тут назв ілюструє явище переходу оніма з одного розряду власних назв в інший, тобто явище трансонімізації.

Хаймарс / Хімарс / HIMARS

Від червня 2022 року у Збройних Сил України з'явилася нова зброя. Назва цієї зброї – це англійська аббревіатура HIMARS (англ. High Mobility Artillery Rocket System). Це високомобільна артилерійська ракетна система. В українській мові цю аббревіатуру сприймають як однослівну назву. Хремотонім *Хаймарс* став мотиватором виникнення багатьох онімів.

Цю назву виявляємо серед зоонімів. Таку кличку зафіксовано серед котів (Львів), віслюків (Краматорськ).

Пропріальний матеріал виявляє назви страв: піца «*Himars*» у мережі піцерій «IQ Pizza»¹³⁵ та піца «*Хаймарс*»¹³⁶ у піцерії «Bayraktar Pizza» у Бориславі, хот-дог «*Хімарс*»¹³⁷ у Львові, сет ролів «*Хаймарс*»¹³⁸ у Дніпрі.

Серед переліку різновидів насінневого матеріалу, які пропонує фірма «Насіння України» у серії «Насіння Перемоги», виявляємо насіння моркви під назвою «*Хаймарс*»¹³⁹.

У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «M142 ХАЙМАРС»¹⁴⁰.

Сумська дизайнерка Світлана Волик створила вишиванку «*Хаймарс*»¹⁴¹.

Аналізовані депропріативи ілюструють явище трансонімізації.

Стінгер

Серед пропріативів України відомий онім *Стінгер*. *FIM-92 Stinger* (англ. stinger – ‘жало’ [Balla, 1996, т. 2, с. 438–439]) – це назва американського переносного зенітно-ракетного комплексу класу «земля – повітря». Цей хремотонім виник у результаті онімізації (апелятив > власна назва).

Джерельний матеріал виявляє зоонім (кличку кошеняти) *Стінгер*. У мережі «Варус» виявлено багет «*Стінгер*»¹⁴². У Дніпрі знаходимо сет ролів під назвою «*Стінгер*»¹⁴³.

Наведені оніми виникли у результаті явища трансонімізації.

NLAW / НЛАВ

NLAW (Next Generation Light Anti-tank Weapon) – шведсько-британський протитанковий комплекс малої дальності. Зазначений хремотонім – це аббревіатурна власна назва. Шляхом трансонімізації утворено інший транслітерований хремото-

¹²⁵ <https://food.obozrevatel.com/ukr/news/salati-bajraktarta-dzhavelin-renejming-ukrainskih-traditsijnih-strav.htm> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=JLYZ1eZSo0w> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²⁷ <https://shop.silpo.ua/product/gorilka-kozatska-rada-dzhavelin-911751> (дата звернення: 30.01.2024)

¹²⁸ <https://fora.ua/products/gorilka-ukrainian-freedom-dzhavelin> (дата звернення: 27.01.2024)

¹²⁹ <https://cocktailbox.com.ua/uk/shop/box-patriotic-s/> (дата звернення: 27.01.2024)

¹³⁰ <https://intent.press/news/society/2022/v-odesi-vidbudetsya-voyenna-gumorina-dzhavelina/> (дата звернення: 27.01.2024)

¹³¹ <https://www.kr-rada.gov.ua/news/u-kropivnitskomu-zmagalisyu-dzhavelinchiki-ta-bayraktarchiki-03-06-2022.html> (дата звернення: 26.01.2024)

¹³² https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&_ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2My4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTcxNi4xLjEuMTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA (дата звернення: 15.01.2024)

¹³³ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 25.01.2024)

¹³⁴ <https://zelensvit.com.ua/p1713264553-dzhavelin-javelin-insektoakaritsid.html> (дата звернення: 25.01.2024)

¹³⁵ <https://www.iqpizza.com.ua/restaurants/1> (дата звернення: 23.01.2024)

¹³⁶ <https://boryslav.ravlyk.club/bayraktar-pizza> (дата звернення: 23.01.2024)

¹³⁷ <https://expz.menu/e44480cf-c743-4e64-92e1-9aa7179-dfa1a/menu?menuId=2596> (дата звернення: 23.01.2024)

¹³⁸ <https://instafood.com.ua/uk/set-khaymars> (дата звернення: 23.01.2024)

¹³⁹ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 23.01.2024)

¹⁴⁰ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&_ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2My4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTcxNi4xLjEuMTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA; (дата звернення: 23.01.2024)

¹⁴¹ <https://kg.ua/news/kremenchucka-gazeta-pobuvala-v-studiyi-sumskoyi-dizaynerki-yaka-peredala-vishivankuzaluzhnomu> (дата звернення: 23.01.2024)

¹⁴² https://www.veskr.com.ua/krivorozhskie-gorodskie-novosti/51634...r-ta-dzhavelin.html?fbclid=IwAR0V-x3d-V6uxRa5_naz5QxKo79Gd2iqF7 (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁴³ <https://instafood.com.ua/uk/set-stinger> (дата звернення: 24.01.2024)

нім: у місті Дніпрі знаходимо сет ролів «НЛАВ»¹⁴⁴.

Patriot

MIM-104 Patriot (англ. patriot – ‘патріот’ [Balla, 1996, т. 2, с. 93]) – назва американського зенітно-ракетного комплексу. Цей хремотонім виник у результаті онімізації (апелятив > власна назва).

У мережі піцерій «IQ Pizza» знаходимо піцу «Patriot»¹⁴⁵.

У 2023 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги. Світ з Україною» випустила марку «PATRIOT®»¹⁴⁶.

Наведені оніми виникли у результаті явища трансонімізації.

Джерельний матеріал виявляє також оніми, мотиваційно пов’язані з назвами зброї українського виробництва.

Нептун

РК-360МЦ «Нептун» – це назва українського берегового мобільного ракетного комплексу з однопілотними протикорабельними ракетами. Призначений для ураження бойових кораблів класів крейсер, есмінець, фрегат, корвет, а також десантних, танко-десантних кораблів і транспортів, які діють як самостійно, так і в складі груп. Здобув всевітню славу 13 квітня 2022 року, коли ракетою «Нептун» було знищено російський ракетний крейсер «Москва».

В онімному просторі виявлено пропріативи, мотиваційно пов’язані із зазначеною назвою зброї.

У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «РК-360МЦ “Нептун”»¹⁴⁷.

Львівський завод «Гетьман» під брендом «Ukrainian freedom» випускає горілку «NepTun»¹⁴⁸. У Львові зафіксовано фрі бокс (страва, яка складається з картоплі фрі та додатків) «Нептун»¹⁴⁹. Серед переліку різновидів насіннєвого матеріалу, які пропонує фірма «Насіння України» у серії «Насіння Перемоги», виявляємо насіння кабачка під назвою «Нептун»¹⁵⁰.

У квітні 2024 року Національний банк України до Дня працівника оборонно-промислового комплексу України у нумізматичній серії «Збройні Сили України» випустив нову пам’ятну монету «Українська бавовна. Нептун».¹⁵¹

¹⁴⁴ <https://instafood.com.ua/uk/set-nlav> (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁴⁵ <https://www.iqpizza.com.ua/restaurants/337> (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁴⁶ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=4065 (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁴⁷ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&_ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2My4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA.; (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁴⁸ <https://hetman.ua/brand/ukrainian-freedom> (дата звернення: 25.01.2024)

¹⁴⁹ <https://expz.menu/e44480cf-c743-4e64-92e1-9aa7179-dfa1a/menu?menuId=2596> (дата звернення: 25.01.2024)

¹⁵⁰ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 24.01.2024)

¹⁵¹ https://t.me/nbu_ua/2235 (дата звернення: 25.01.2024)

Наведені хремотоніми виникли як наслідок явища трансонімізації.

Стугна

Збройні Сили України активно використовують протитанковий ракетний комплекс «Стугна-П». Назва цього комплексу мотиваційно пов’язана з гідронімом – річкою Стугна. Це притока Дніпра, яка протікає у Київській області [СГУ 1979, с. 535].

У місті Кривий Ріг Дніпропетровської області у 2022 році вулицю Владивостоцьку перейменовано на вулицю *Стугни* на честь назви українського протитанкового ракетного комплексу.

У 2022 році у Черкасах створено комп’ютерну гру «Стугна»¹⁵². У Дніпрі виявляємо сет ролів «Стугна»¹⁵³. Серед переліку різновидів насіннєвого матеріалу, які пропонує фірма «Насіння України» у серії «Насіння Перемоги», виявляємо насіння моркви під назвою «Стугна»¹⁵⁴.

У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «ПТРК “СТУГНА-П”»¹⁵⁵.

Зазначені хремотоніми належать до секундарних утворень, тобто утворень від іншої власної назви, та ілюструють явище трансонімізації.

Вільха

«Вільха» – це назва українського тактичного ракетного комплексу.

Хремотонім «Вільха» мотиваційно пов’язаний із загальною назвою *вільха* ‘Листяне вологолюбне дерево або кущ родини березових’ [СУМ 1970–1980, т. 1, с. 675]. Тут спостерігаємо явище онімізації, перехід загальної назви у власну шляхом зміни функції цієї назви.

Відомий кінонім *Вільха*.

У 2022 році «Укрпошта» у поштовому наборі «Зброя Перемоги» випустила марку «РСЗВ “ВІЛЬХА”»¹⁵⁶.

Висновки. У процесі дослідження виявлено і проаналізовано 29 урбанонімів, 36 зоонімів, 11 антропонімів, 28 ергонімів, 234 хремотоніми (усіх – 338). Увагу зосереджено на онімах, які мотиваційно пов’язані з топонімами, що позначають населені

¹⁵² <https://suspilne.media/352060-a-ne-graus-a-zbirau-grosi-na-zsu-cerkasani-stvorili-gru-sob-dopomagati-armii/> (дата звернення: 05.01.2024)

¹⁵³ <https://instafood.com.ua/uk/set-iz-5-zapechennykh-rollov> (дата звернення: 25.01.2024)

¹⁵⁴ <https://ukrseeds.net.ua/nasinnja-peremogi/m-17.html?page=2> (дата звернення: 25.01.2024)

¹⁵⁵ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&_ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2My4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA.; (дата звернення: 25.01.2024)

¹⁵⁶ https://postmark.ukrposhta.ua/index.php?route=product/product&product_id=1483&_ga=2.96297182.350007464.1692365717-1605042063.1692365717&_gl=1*1tfk3kc*_ga*MTYwNTA0MjA2My4xNjkyMzY1NzE3*_ga_6400KY4HRY*MTY5MjM2NTg3MC42MC4wLjA.; (дата звернення: 25.01.2024)

пункти, де відбувається героїчна боротьба за землю, свободу та незалежність України, а також на онімах, які мотиваційно пов'язані з назвами зброї.

Найбільше нових власних назв виявлено серед хремотонімів. Цей різновид онімів яскраво відображає швидку реакцію процесу онімотворення на потреби часу. Більшість виявлених онімів належить до депропріативів. Це власні назви, які виникають з іншої власної назви. Найпоширенішим способом творення аналізованих онімів є семантична деривація, що передбачає творення нових слів через переосмислення, перенесення назви з одного об'єкта на інший шляхом трансонімізації (перехід оніма з одного розряду в інший).

Наявність ідентичних власних назв у межах однієї чи різних онімних сфер є свідченням попу-

лярності того чи іншого оніма, а також прагненням надавача назви вкласти в неї свій креатив та експресію. Саме сьогоднішні події воєнного часу визначають появу потрібного суспільству оніма.

Аналіз джерельного матеріалу переконливо свідчить про тенденцію до швидкого реагування онімного простору на події російсько-української війни. Власні назви, які виникають у час війни, крім онімних функцій, виявляють виразну патріотичну конотацію. Поява аналізованих онімів ініційована громадянським суспільством, потужною хвилею патріотичних емоцій в умовах російсько-української війни. Географія поширення нових власних назв, як засвідчує джерельний матеріал, не обмежена певним регіоном: це оніми, які виявлено на всій території України.

Література

1. Гдакович М. Хремотоніми *Джавелін і Байрактар* у сучасному українському мілітарному дискурсі: семантика, прагматика та функційне навантаження. *Onomastica*. 2023. Т. LXVII. С. 285–303.
2. Грібанова А., Карп'як О. «Ми назвали сина Джавеліном». *BBC News Україна*. 2022. 7 травня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2S6FfbrGAsA> (дата звернення: 09.05.2022).
3. Данілов О. Підготовка до війни та поставки зброї. Інтерв'ю Секретаря Ради національної безпеки та оборони. Інтерв'ю провів Назар Довгий. *Телемарафон «Єдині новини»*. 2023. 4 січня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cnvbSEsXJ1c&t=13s> (дата звернення: 05.01.2023).
4. Дудар І. «Меми про Чорнобаївку тримали нас у піднесеному настрої». Ексклюзивне інтерв'ю для «ВЗ» Ігоря Дударя – очільника легендарного села на Херсонщині. Інтерв'ю бере Юлія Ліщенко. *Високий Замок*. 2023. 28 лютого. URL: <https://wz.lviv.ua/interview/485277-memu-pro-chornobaivku-trymaly-nas-u-pidnesenomu-nastroi> (дата звернення: 28.02.2023).
5. Дутчак А. Джавеліна – єдина на всю Франківщину: Як живе маленька прикарпатка з рідкісним ім'ям. *Подорожчівці*. Телеканал «Інтер». Телемарафон «Єдині новини». 2022. 6 червня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=i7CEqQzN8cM> (дата звернення: 06.06.2022).
6. Карнаух Н., Ярмолівська А. Львівський бренд створив вишиванку із зображенням безпілота «Bayraktar». *Суспільне Новини*. 2022. 26 вересня. URL: <https://suspilne.media/285680-lvivskij-brend-stvoriv-ivivianku-iz-zobrazennam-bezpilotnika-bayraktar/> (дата звернення: 28.09.2022).
7. Кацан О. Борщ «Байрактар» і паляниця з хумусом. Як у Львові безкоштовно годують переселенців. *Твоє місто*. 2022. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/borshch_bayraktar_i_palyanitsya_z_humusom_yak_u_lvovi_bezkoshtovno_goduyut_pereselentsiv_130629.html (дата звернення: 28.01.2023).
8. Ніколаєва М. Озброєні сувенірами: що купити з джавеліном, байрактаром і хаймарсом. *Вікенд*. 2022. 5 вересня. URL: <https://weekend.today/market/shho-kupyty-z-dzhavelinom-bajraktarom-i-hajmarsom.htm> (дата звернення: 28.01.2023).
9. Тарасова М. Google представляє запити, які набули популярності в 2022 році в Україні. *Офіційний Блог – Google Україна*. 2022. 6 грудня. URL: <https://ukraine.googleblog.com/2022/12/google-2022.html> (дата звернення: 18.12.2022).
10. Телеканал ВІТА. Переселенці з Києва назвали новонародженого сина на честь зброї – Ян-Джавелін. *Телеканал ВІТА*. 2022. 8 квітня. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sV8iXgmWPAo> (дата звернення: 12.04.2022).
11. СГУ – Словник гідронімів України / уклад.: І. М. Железняк та ін.; редкол.: К.К. Цілуйко (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1979. 781 с.
12. СУМ – Словник української мови: в 11 т. / за ред. І. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т. 1–11.
13. Шульська Н. Номінативна характеристика позивних імен бійців АТО, уживаних у мові ЗМІ. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: Мовознавство*. 2017. Вип. 1 (27). С. 342–347.
14. Aksu I. The Story of Turkish Surnames: An Onomastic Study of Turkish Family Names, Their Origins, and Related Matters. Çanakkale: Olay Gazete Press, 2005. Vol. 1. 341 p.
15. Balla M.I. English-Ukrainian Dictionary. Kyiv: “Osvita” Publishing House, 1996. Vol. I–II.
16. Chrematonimia jako fenomen współczesności [Chrematonymy as a Phenomenon of Modern Times] / Eds. M. Biolik, J. Duma. Olsztyn: Wydawnictwo UWM w Olsztynie, 2011. 532 s. [in Polish].
17. Dvořáková Ž. Odras ruskou-ukrajinské války v urbanonymii a v jazykové krajině ostatních zemí [Reflection of Russian-Ukrainian War in Urbanonyms and In The Linguistic Landscape of Other Countries]. *Acta onomastica*. 2022a. LXIV/1. S. 22–44.

18. Dvořáková Ž. Válka na talíři. O názvech jídel reagujících na rusko-ukrajinskou válku [War on a Plate. About the Names of Dishes Responding to the Russian-Ukrainian War]. *Jazykové aktualy*. 2022b. LIX/3–4. S. 87–92.
19. Gałkowski A. Chrematonimia w kulturze współczesnej [Chrematonymy in Contemporary Culture]. *Onomastica*. 2017. T. LXI/1. S. 55–71.
20. Gałkowski A. Research on chrematonyms in Poland: Background, conceptions, development, achievements, perspectives. *Onoma*. 2022. Vol. 57. P. 53–72.
21. Imrichová M., Gondeková V. The research on Slovak chrematonymy. *Onoma*. 2022. Vol. 57. P. 119–135.
22. Kojder M., Olejnik M. Wpływ zmian politycznych na nazewnictwo miejskie na Ukrainie [The Impact of Political Changes on Urban Naming in Ukraine]. *Slavica: Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis*. 2016. Vol. 45. P. 56–62.
23. Kojder M. Polityka nazewnictwa Ukrainy w obliczu wojny rosyjsko-ukraińskiej na przykładzie zmian nazewnictwa miejskiego [The Naming Policy of Ukraine in the Face of the Russian-Ukrainian War as Exemplified by Changes in Urban Names]. *Studia wschodniosłowiańskie*. 2023. T. 23. S. 171–181.
24. Majtan M. Klasifikácia chrématonymie [Classification of Chrematonymy]. *Chrématonyma z hľadiska teorie a praxe*. Sborník z 3. celostátniho seminára „Onomastika a škola“, Ústí nad Labem 21.–22.5.1988 / Eds. R. Šrámek, L. Kuba. Brno: Onomastická komise ČSAV, 1989. S. 7–13.
25. Motyv Мотив [Motive Motive]. *Facebook*. 2022. 21 липня. URL: <https://www.facebook.com/motyvyvyshyvanka/posts/pfbid0j8TFelZb1S6FtKz8JphvYkMwX4aDGQ9K4d565HBxZiezYALYetfJfMataS5NiDw3l> (дата звернення: 30.07.2022).
26. Ostash L. Nové reálie v urbanonymii Ukrajiny [New Facts in the Urbanonymy of Ukraine]. *Acta onomastica*. 2023. LXIV/1. S. 112–130.
27. Ptáčniková M. Traversing Central Prague from Jan Palach Square to Ukrainian Heroes' Street: The Symbolic Function of Place Names in a Linguistic Landscape. *Folia onomastica Croatica*. 2022. Knj. 31. S. 145–156.

References

1. Hdakovych M. (2023) Khrematonimy *Dzhavelin* i *Bairaktar* u suchasnomu ukraïnskomu militarnomu diskursi: semantyka, prahmatyka ta funktsiine navantazhennia [The *Javelin* and *Bayraktar* Chrematonyms in Modern Ukrainian Military Discourse: Semantics, Pragmatics and Functional Load]. *Onomastica*. T. LXVII. S. 285–303 [in Ukrainian].
2. Hribanova A., Karpyak O. (2022) «My nazvaly syna Dzhevelinom» [“We Named Our Son Javelin”]. *BBC News Ukraina*. 7 travnia. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=2S6FfbrGAsA> (data zvernennia: 09.05.2022) [in Ukrainian].
3. Danilov O. (2023) Pidhotovka do viiny ta postavky zbroi. Interv'yu Sekretaria Rady natsionalnoi bezpeky ta oborony [Preparation for War and Supply of Weapons. Interview of the Secretary of the National Security and Defense Council]. Interv'yu proviv Nazar Dovhyi. *Telemarafon «Yedyni novyny»*. 4 sichnia. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=cnvbSEsXJ1c&t=13s> (data zvernennia: 05.01.2023) [in Ukrainian].
4. Dudar I. (2023) «Memy pro Chornobaivku trymaly nas u pidnesenomui nastroi». Ekskliuzyvne interv'yu dlia «VZ» Ihoria Dudaria – ochilnyka lehendarnoho sela na Khersonshchyni [“Memes about Chornobaivka Kept Us in High Spirits.” An Exclusive Interview for “VZ” with Ihor Dudar, the Leader of a Legendary Village in the Kherson Region]. Interv'yu bere Yuliia Lishchenko. *Vysokyi Zamok*. 28 liutoho. URL: <https://wz.lviv.ua/interview/485277-memy-pro-chornobaivku-trymaly-nas-u-pidnesenomui-nastroi> (data zvernennia: 28.02.2023) [in Ukrainian].
5. Dutchak A. (2022) Dzhavelina – yedyna na vsiu Frankivshchynu: Yak zhyve malenka prykarpatka z ridkysnym imiam [Javelina Is the Only One in the Entire Frankivsk Region: How a Small Carpathian with a Rare Name Lives]. *Podrobytsi. Telekanal «Inter»*. *Telemarafon «Yedyni novyny»*. 6 chervnia. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=i7CEqQzN8cM> (data zvernennia: 06.06.2022) [in Ukrainian].
6. Karnaukh N., Yarmolovska A. (2022) Lvivskiy brend stvoriv vyshyvanku iz zobrazhenniam bezpilotnyka «Bayraktar» [Lviv Brand Created an Embroidered Shirt with the Image of the “Bayraktar” drone]. *Suspilne Novyny*. 26 veresnia. URL: <https://suspilne.media/285680-lvivskij-brend-stvoriv-visivanku-iz-zobrazennam-bezpilotnika-bayraktar/> (data zvernennia: 28.09.2022) [in Ukrainian].
7. Katsan O. (2022). Borshch «Bairaktar» i palianytsia z khumusom. Yak u Lvovi bezkoshtovno hoduiut pereselentsiv [“Bayraktar” Borshch and Palyanycya with Hummus. How in Lviv Immigrants Are Fed for Free]. *Tvoie misto*. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/borshch_bayraktar_i_palyanytsya_z_humusom_yak_u_lvovi_bezkoshtovno_goduyut_pereselentsiv_130629.html (data zvernennia: 28.01.2023) [in Ukrainian].
8. Nikolaieva M. (2022) Ozbroyeni suveniramy: shcho kupyty z dzhavelinom, bairaktarom i khaimarsom [Armed with Souvenirs: What to Buy with Javelin, Bayraktar and Himars]. *Vikend*. 5 veresnia. URL: <https://weekend.today/market/shho-kupyty-z-dzhavelinom-bajraktarom-i-hajmarsom.htm> (data zvernennia: 28.01.2023) [in Ukrainian].
9. Tarasova M. (2022) Google predstavliaie zapyty, yaki nabuly populiarnosti v 2022 rotsi v Ukraini [Google Presents Queries that Gained Popularity in 2022 in Ukraine]. *Oftsiniy Blog – Google Ukraina*. 6 hrudnia. URL:

- <https://ukraine.googleblog.com/2022/12/google-2022.html> (data zvernennia: 18.12.2022) [in Ukrainian].
10. Telekanal VITA (2022) Pereselentsi z Kyieva nazvaly novonarodzhenoho syna na chest zbroi – Yan-Dzhevelin [Immigrants from Kyiv Named Their Newborn Son after the Weapon – Jan-Javelin]. *Telekanal VITA*. 8 kvitnia. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sV8iXgmWPAo> (data zvernennia: 12.04.2022) [in Ukrainian].
11. СГУ – Slovník hidronimiv Ukrainy (1979) [Dictionary of Hydronyms of Ukraine] / uklad.: I.M. Zheliezniak ta in.; redkol.: K.K. Tsiluiko (holova) ta in. Kyiv: Naukova dumka. 781 s. [in Ukrainian].
12. СУМ – Slovník ukraïnskoi movy: v 11 t. (1970–1980) [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 Vols.] / za red. I. Bilodida. Kyiv: Naukova dumka. T. 1–11 [in Ukrainian].
13. Shulska N. (2017) Nominatyvna kharakterystyka pozvyvnykh imen biitsiv ATO, uzhyvanykh u movi ZMI [The Nominative Description of Allsign Names of «ATO»'s Fighters, Used in the Language of the Media]. *Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im. Volodymyra Hnatiuka*. Serii: Movoznavstvo. Vyp. 1(27). S. 342–347 [in Ukrainian].
14. Aksu I. (2005) The Story of Turkish Surnames: An Onomastic Study of Turkish Family Names, Their Origins, and Related Matters. Çanakkale: Olay Gazete Press. Vol. 1. 341 p. [in English].
15. Balla M.I. (1996) English-Ukrainian Dictionary. Kyiv: “Osvita” Publishing House. Vol. I–II [in English and Ukrainian].
16. Chrematonimia jako fenomen współczesności (2011) [Chrematonymy as a Phenomenon of Modern Times] / Eds. M. Biolik, J. Duma. Olsztyn: Wydawnictwo UWM w Olsztynie. 532 s. [in Polish].
17. Dvořáková Ž. (2022a) Odras rusko-ukrajinské války v urbanonymii a v jazykové krajině ostatních zemí [Reflection of Russian-Ukrainian War in Urbanonyms and In The Linguistic Landscape of Other Countries]. *Acta onomastica*. LXIV/1. S. 22–44 [in Czech].
18. Dvořáková Ž. (2022b) Válka na talíři. O názvech jídel reagujících na rusko-ukrajinskou válku [War on a Plate. About the Names of Dishes Responding to the Russian-Ukrainian War]. *Jazykovědné aktuality*. LIX/3–4. S. 87–92 [in Czech].
19. Gałkowski A. (2017) Chrematonimia w kulturze współczesnej [Chrematonymy in Contemporary Culture]. *Onomastica*. T. LXI/1. S. 55–71 [in Polish].
20. Gałkowski A. (2022) Research on chrematonyms in Poland: Background, conceptions, development, achievements, perspectives. *Onoma*. Vol. 57. P. 53–72 [in English].
21. Imrichová M., Gondeková V. (2022) The research on Slovak chrematonymy. *Onoma*. Vol. 57. P. 119–135. [in English].
22. Kojder M., Olejnik M. (2016) Wpływ zmian politycznych na nazewnictwo miejskie na Ukrainie [The Impact of Political Changes on Urban Naming in Ukraine]. *Slavica: Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis*. Vol. 45. P. 56–62. [in Polish].
23. Kojder M. (2023) Polityka nazewnictwa Ukrainy w obliczu wojny rosyjsko-ukraińskiej na przykładzie zmian nazewnictwa miejskiego [The Naming Policy of Ukraine in the Face of the Russian-Ukrainian War as Exemplified by Changes in Urban Names]. *Studia wschodniosłowiańskie*. T. 23. S. 171–181 [in Polish].
24. Majtan M. (1989) Klasifikácia chrématonymie [Classification of Chrematonymy]. *Chrématonyma z hľadiska teorie a praxe*. Sborník z 3. celostátního semináře „Onomastika a škola“, Ústí nad Labem 21.–22.5.1988 / Eds. R. Šrámek, L. Kuba. Brno: Onomastická komise ČSAV, 1989. S. 7–13 [in Slovak].
25. Motyv Motyv (2022) [Motive Motive]. *Facebook*. 21 lypnia. URL: <https://www.facebook.com/motyvyvyshyvanka/posts/pfbid0j8TFe1Zb1S6FtKz8JphvYkMWX4aDQG9K4d565HBxZiezYALYtJfMataS5NiDw3l> (data zvernennia: 30.07.2022) [in Ukrainian].
26. Ostash L. (2023) Nové reálie v urbanonymii Ukrajiny [New Facts in the Urbanonymy of Ukraine]. *Acta onomastica*. LXIV/1. S. 112–130 [in Czech].
27. Ptáčniková M. (2022) Traversing Central Prague from Jan Palach Square to Ukrainian Heroes' Street: The Symbolic Function of Place Names in a Linguistic Landscape. *Folia onomastica Croatica*. Knj. 31. S. 145–156 [in English].

ECHOES OF WAR IN THE ONYM SPACE OF UKRAINE

Abstract. In the onym space of Ukraine, we are observing the appearance of a considerable number of new onyms. The purpose of the research is to identify new names for the period 2022–2023, to find out the motivation for their appearance and functioning, to trace the connection of new onyms with the phenomena of ownership of appellatives and the phenomena of transonymization (the transition of an onym from one category to another), to determine the main features and trends of the development of the onym space of Ukraine. The source material of the study was collected during February 2022 – December 2023 from Internet sites, as well as as a result of own observations. The article uses traditional general scientific methods of onym analysis, in particular the descriptive method, which involves the description of collected onyms, their analysis and systematization. During the research, 29 urbanonyms, 36 zoonyms, 11 anthroponyms, 28 ergonyms, and 234 chrematonyms (338 in total) were identified and analyzed. Attention is focused on onyms that are motivationally connected with toponyms denoting settlements where the heroic struggle for freedom and independence of Ukraine takes place, as well as onyms that are motivationally connected with the names of weapons. Most of the detected onyms belong to depropriatives. The most common way of creating analyzed onyms is semantic derivation, which involves the creation of new words through reinterpretation, transferring the name from one object to another through transonymization. The analysis of the source material convincingly

testifies to the tendency of the onym space to react quickly to the events of the Russian-Ukrainian war. Proper names that appear during the war, in addition to the onym functions, reveal a distinct patriotic connotation. The appearance of the analyzed names was initiated by civil society, a powerful wave of patriotic emotions in the conditions of the Russian-Ukrainian war. The geography of the distribution of new proper names, as evidenced by the source material, is not limited to a certain region: these are onyms that have been found throughout the territory of Ukraine.

Keywords: urbanonym, anthroponym, chrematonym, transonymization, Ukraine.

© Осташ Л., 2024 р.

Любов Осташ – кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів, Україна; liubov.ostash@lnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000000187857442>

Liubov Ostash – Candidate of Philology, Associate Professor, Professor Ilarion Svientsitskyi Department of Slavic Philology, Ivan Franko Lviv National University, Lviv, Ukraine; liubov.ostash@lnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000000187857442>